

Ensenyorir i senyorejar

Trobem, en un text que ens cal revisar, la forma verbal «ensenyoreja», que tot d'una ens fa dubtar sobre l'esmena que exigeix: *ensenyoreix* o *senyoreja*? El sentit que correspon al text, és clar, és el que determina la forma adequada: *ensenyorir* significa «fer (algú) senyor d'alguna cosa» i és un verb molt sovint usat pronominalment, *ensenyorir-se*, i *senyorejar* significa «manar, ésser senyor o amo (d'un lloc o d'una cosa)» o «tenir les maneres d'un senyor».

Formes híbrides com «ensenyoreja» no són pas del tot infreqüents en textos originals o mal revisats, originades pel fet que d'un mateix mot primitiu hem obtingut dos verbs derivats i afavorides, encara, per la confusió entre dos sons anàlegs o correlatius, els anomenats sons palatals fricatiu, el sord (o *bd*) i el sonor (j o *g*). Efectivament, del substantiu *senyor* hem obtingut dos verbs derivats: *ensenyorir*, format amb la intervenció del prefix *en*, que correspon al tercer grup, i *senyorejar*, per mitjà del sufix verbal *ejar*, que pertany, per tant, al primer grup. Com tots els verbs derivats de noms i adjectius que corresponen al tercer grup o conjugació, *ensenyorir* és un verb incoatiu, és a dir, que certes formes de present s'incrementen amb la síl·laba *ebc*, talment com els verbs *seguir* o *servir*, que són els models d'aquest tipus de conjugació. En resulten, així, formes com *ensenyoreixo*, *ensenyoreixen* o *ensenyoreix*, que cal distingir clarament de *senyoreja*, *senyoregen* o *senyoregi*,

que són del verb *senyorejar*, per tal que no en resultin formes híbrides o contaminades com «ensenyorejo» o «senyoreixo».

El substantiu *senyor* no és pas l'únic que ha originat aquesta doble derivació verbal. D'altres noms i adjectius, com *favor*, *pobre*, *fosc*, *lluient*, *aspres*, *dolç*, *clar*, *negre*, *blanc*, *groc*, *blau*, etc., presenten les mateixes sèries de verbs derivats: *afavorir* i *favorejar*, *empobrir* i *pobrejar*, *enfosquir* i *fosquejar*, *enlluentir* i *llen-tejar*, *endolcir* i *dolcejar*, etc. En algun cas, com en el de *afavorir* i *favorejar*, tenen el mateix sentit, i poden, per tant, ésser usats indistintament, evitant, però, això sí, les formes híbrides o contaminades: *afavoreixo* o *favorejo*, però no «afavorejo» o «favoreixo». Però en la majoria dels casos el significat és diferent i els dos verbs de cada sèrie no són, per tant, intercanviables. Normalment, els que indiquem en primer lloc, és a dir, els verbs del tercer grup, formats amb els prefixos *en* o *a*, són verbs factitius, que vol dir que expressen la idea de fer que algú o alguna cosa esdevingui tal o tal cosa. Així, *endolcir* vol dir «fer que una cosa esdevingui dolça». En canvi, els altres, formats amb el sufix *ejar*, solen expressar la idea de comportar-se d'una determinada manera o de tenir en més o menys grau una determinada qualitat: *dolcejar*, efectivament, significa «ésser més o menys dolç».